

ДМИТРИЄВІлля Андрійович
diaxadi@mail.ua

УДК 378.14

ШЕВЧЕНКОІнна Юріївна
shevchenko.khnadu@gmail.com

**ОБГРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ
СТВОРЕННЯ БІЗНЕС ІНКУБАТОРА
НА БАЗІ КАФЕДРИ ЕКОНОМІКИ
ПІДПРИЄМСТВА ХНАДУ**

**JUSTIFICATION OF EXPEDIENCE OF
THE BUSINESS INCUBATOR
CREATING AT THE DEPARTMENT
OF ECONOMY OF ENTERPRISE IN
KHNAHU**

д.е.н., професор, декан факультету управління та бізнесу, Харківський національний автомобільно-дорожній університет

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства, Харківський національний автомобільно-дорожній університет

У статті здійснено обґрунтування доцільності створення бізнес інкубатора на базі кафедри економіки підприємства Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. Обґрунтування здійснено за критеріями: відповідність освітнього та наукового напрямку, наявність кадрового потенціалу та можливість презентації результатів роботи бізнес інкубатора.

В статье осуществлено обоснование целесообразности создания бизнес инкубатора на базе кафедры экономики предприятия Харьковского национального автомобильно-дорожного университета. Обоснование осуществлено по критериям: соответствие образовательного и научного направления, наличие кадрового потенциала и возможность презентации результатов работы бизнес инкубатора.

In the article the justification of expedience of the business incubator creating at the department of economy of enterprise in Kharkiv national automobile and highway university is conducted. The justification is conducted by the following criteria: conformity of the educational and scientific direction, the availability of the human resources and the possibility of presentation of the results of the business incubator work.

Ключові слова: бізнес інкубатор, підготовка фахівців

Ключевые слова: бизнес инкубатор, подготовка специалистов

Keywords: business incubator, training of specialists

ВСТУП

У сучасних умовах значного посилення професійного навантаження та розширення професійних обов'язків економіста підприємства як ніколи раніше актуалізується необхідність забезпечення у ВНЗ якісної практичної підготовки фахівців з економіки та підприємництва.

Як показує досвід розвинених країн таких як США та країни Західної Європи, нині одним із найефективніших засобів практичної підготовки фахівця до здійснення підприємницької діяльності в майбутньому є бізнес інкубування [1].

Інкубатор – це складний багатофункціональний комплекс, що забезпечує сприятливі умови для ефективної діяльності новоутворених малих інноваційних фірм, які реалізують цікаві наукові ідеї [2].

Бізнес інкубатор – це організаційна структура науково-технічної сфери, яка покликана забезпечити

створення належних умов для ефективної діяльності малих інноваційних фірм, що втілюють у життя оригінальні науково-технологічні ідеї [3].

Бізнес-інкубатори надають послуги такого типу: надають новоствореним підприємствам і фірмам юридичну адресу, оформлюють необхідні для реєстрації документи, виділяють приміщення і обладнання, допомагають налагодити та вести бухгалтерський облік, надають засоби зв'язку, організують тематичні консультації, допомагають у рекламній кампанії, надають маркетингову підтримку, допомагають у пошуку партнерів [4]. Основні задачі, які вирішує бізнес інкубатор у ВНЗ: надання випускникам, студентам, аспірантам та викладачам можливості побудови нового бізнесу; забезпечення доступу до ресурсів і надання інструментарію, який необхідний для ведення власної справи; формування соціальної мережі для

підприємницької ініціативи студентів і співробітників ВНЗ; створення механізму економічно доцільного залучення викладачів ВНЗ у компанії, які створені студентами; формування проектно-орієнтованої і спрямованої на активну діяльність команди студентів [5].

Бізнес інкубатори визнані одним з найбільш результативних елементів підтримки підприємництва в світі – це спеціалізовані інститути ринкової інфраструктури, створені з метою підтримки підприємництва шляхом створення максимально сприятливих умов для розвитку малих підприємств протягом періоду інкубації.

Бізнес інкубатори прискорюють розвиток малих підприємств у 7 разів, знижуючи кількість невдач у бізнесі до 20%, що є актуальним при реалізації інноваційних проектів.

Відомо, що в перший рік перестає існувати близько 90% нових компаній. У тих випадках, коли компанії утворюються в бізнес інкубаторі, тільки 20% нових фірм ліквідуються в перший рік [6].

За іншими даними ефективність бізнес інкубаторів характеризується наступним чином: 30% фірм-початківців (вихідців з інкубаторів) в наступному році після започаткування перейшли з малого бізнесу в середній, тоді як серед самостійно створених фірм лише 12% затвердилися на ринку як підприємці [3].

В Україні перші бізнес-інкубатори з'явилися у 1990-ті роки. Нині функціонують близько 50 бізнес інкубаторів у Києві, Харкові, Дніпропетровську, Львові та інших містах України, проте на даний момент їх розвиток знаходиться на початковому рівні у порівнянні з розвитком аналогічних установ у Польщі, Чехії, Болгарії, Німеччині, Франції [7].

Зазначене однозначно вказує на ефективність бізнес інкубування як елемента практичної підготовки фахівців з економіки і підприємництва в сучасних умовах.

Рано чи пізно, прагнучи до розвитку, будь який ВНЗ (не є винятком і Харківський національний автомобільно-дорожній університет) приходять до розуміння необхідності створення бізнес інкубатора.

Проте таке рішення потребує попереднього суттєвого обґрунтування доцільності створення бізнес інкубатора на базі того чи іншого вишу.

МЕТА РОБОТИ полягає у здійсненні обґрунтування доцільності створення бізнес інкубатора на базі кафедри економіки підприємства Харківського національного автомобільно-дорожнього університету.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При проведенні дослідження використано метод аналізу та синтезу, метод індукції та дедукції, ретроспективний аналіз.

РЕЗУЛЬТАТИ

Для успішного функціонування бізнес інкубатора в структурі ВНЗ необхідною є наявність ряду умов, у тому числі відповідність освітнього та наукового напрямку, наявність кадрового потенціалу та можливість презентації результатів роботи бізнес інкубатора. Саме за цими критеріями здійснюмо

обґрунтування доцільності створення бізнес інкубатора на базі кафедри економіки підприємства ХНАДУ.

Відповідність освітнього напрямку. Кафедра економіки підприємства була створена у 1998 році на базі кафедри економіки і організації виробництва Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. З 1998 року по 2016 рік кафедра здійснювала випуск бакалаврів, спеціалістів і магістрів в галузі знань 0305 «Економіка та підприємство» за напрямом підготовки та спеціальністю «Економіка підприємства». У зв'язку зі зміною переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, починаючи з 2016 року, кафедрою економіки підприємства ХНАДУ здійснюється підготовка бакалаврів і магістрів у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка» (спеціалізація «Економіка підприємства») та в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 076 «Підприємство, торгівля та біржова діяльність» (спеціалізація «Підприємство») [8].

При цьому, починаючи з 2016 року, в оновлених навчальних планах підготовки фахівців вагомим місцем посіли специфічні навчальні дисципліни на кшталт «Підприємство і бізнес-культура», «Підприємницькі комунікації», «Торгове підприємство», «Бізнес-планування», «Бюджетування суб'єктів підприємства», «Підприємницьке право», «Транспортне підприємство», «Інноваційне підприємство», «Екологічне підприємство», «Стратегічне управління підприємницькою діяльністю», «Державне регулювання підприємницької діяльності» та інші важливі курси.

Відповідність наукового напрямку. Починаючи з 2008 року на базі кафедри економіки підприємства ХНАДУ успішно діє наукова школа під керівництвом проф. Дмитрієва І.А., що займається розробленням теоретично-методичного та прикладного підґрунтя забезпечення сталого розвитку підприємництва в Україні. За період 2008-2016 рр. значним досягненням функціонування вказаної наукової школи є захист 2 дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук і 17 дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук (табл. 1).

За вказаний період викладачами кафедри економіки підприємства ХНАДУ виконано на державне замовлення ряд науково-дослідницьких робіт за наступною тематикою:

- «Соціально-економічні проблеми розвитку підприємства в умовах ринку» (номер державної реєстрації 0110U005849);
- «Проблеми розвитку підприємства в Україні» (номер державної реєстрації 0111U009464);
- «Соціально-економічні проблеми розвитку підприємства в Україні» (номер державної реєстрації 0112U008050);
- «Проблеми і перспективи розвитку підприємства в Україні» (номер державної реєстрації 0113U007284);

• «Перспективи розвитку підприємництва в Україні» (номер державної реєстрації 0114U003909);

• «Пріоритетні напрямки і перспективи управління розвитком підприємництва» (номер державної реєстрації 0115U004774).

Таблиця 1

Результати роботи наукової школи «Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні» за 2008-2016 рр. [складено авторами за даними [9]]

Показники	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Кількість захищених дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Кількість захищених дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук	2	1	3	-	4	2	1	3	1

Велика увага на кафедрі економіки підприємства ХНАДУ приділяється розвитку наукового потенціалу здобувачів вищої освіти.

На кафедрі економіки підприємства під науковим керівництвом голови Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених факультету управління та бізнесу доц. Шевченко І.Ю. діє на постійній основі науковий гурток «Пріоритетні напрямки і перспективи управління розвитком підприємництва в Україні», результати роботи якого є вражаючими.

Так, лише за останній навчальний рік (2015-2016 навчальний рік) студенти-члени гуртка стали переможцями та призерами таких конкурсів наукових робіт: Всеукраїнського конкурсу студентських науково-дослідних робіт з природничих, технічних та гуманітарних наук за напрямками: «Економіка та управління підприємствами», «Економіка транспорту та зв'язків», «Залізничний транспорт та спеціальна техніка», «Державне управління», «Управління проектами», «Банківська справа», «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит», «Економіка природокористування і охорони навколишнього середовища», «Харчова промисловість та переробка сільськогосподарської продукції»; І Міського турніру економістів; Всеукраїнського конкурсу дипломних робіт студентів вищих навчальних закладів освіти зі спеціальності «Економіка підприємства» за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст» і «магістр»; Конкурсу студентських наукових робіт з природничих, технічних та гуманітарних наук, який проводився Радою ректорів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації Харківського регіону; Чемпіонату по рішенню бізнес-кейсів від ТОП-компаній Харкова; Всеукраїнському

молодіжному конкурсі «Новітній інтелект України»; Міжнародному конкурсі «Реклама – фест».

Студенти активно апробують результати наукових досліджень: так, за останній навчальний рік (2015-2016 навчальний рік) ними було опубліковано 102 наукові статті і 127 тез доповідей на наукових конференціях. Найактивніші студенти отримують стипендії Президента України, Харківського міського голови, ректора ХНАДУ, фірми Bosch тощо [10].

Кафедрою економіки підприємства ХНАДУ розуміється важливість ранньої діагностики, сприяння формуванню та розвитку підприємницького потенціалу молоді, тому на кафедрі щорічно проводиться молодіжний форум «Проблеми та перспективи розвитку підприємництва: погляд молоді» та конкурс наукових робіт «Молодий економіст» для учнів загальноосвітніх кіл, ліцеїв та гімназій, де молодь має змогу представити власні підприємницькі ідеї [11].

На постійній основі кафедрою економіки підприємства ХНАДУ проводяться «круглі столи» в загальноосвітніх школах, ліцеях і гімназіях з метою виявлення молоді, схильної до підприємницької діяльності [12].

Наявність кадрового потенціалу. Станом на 1 січня 2017 року професорсько-викладацький склад кафедри економіки підприємства ХНАДУ складають 25 викладачів, у тому числі 2 доктори економічних наук, професори, 16 кандидатів економічних наук, доцентів [13].

Тим самим 72% викладачів кафедри економіки підприємства ХНАДУ мають наукові ступені та вчені звання. При цьому, позитивною тенденцією є стабільне щорічне зростання даного показника (табл. 2).

Якісна характеристика професорсько-викладацького складу кафедри економіки підприємства ХНАДУ в 2008-2016 рр. [розраховано авторами]

Показник	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Питома вага викладачів, що мають наукові ступені та вчені звання	0,31	0,35	0,42	0,44	0,48	0,56	0,61	0,67	0,72

Можливість презентації результатів роботи бізнес інкубатора. Починаючи з 2007 року на базі кафедри економіки підприємства щорічно проводиться міжнародна науково-практична конференція «Проблеми та перспективи розвитку підприємництва».

25 листопада 2016 року кафедрою в 10-й раз було проведено дану конференцію, яка отримала надзвичайно потужний відгук від учених-економістів з України, Польщі, Литви, Словаччини та Болгарії. Загалом у 2016 році в конференції взяли участь 644 науковців (автори 470 тез наукових доповідей) з 95 ВНЗ, наукових установ, громадських організацій і підприємств [14]. Розширені тексти найкращих доповідей учасників конференції були опубліковані у вигляді наукових статей у збірнику наукових праць «Проблеми і перспективи розвитку підприємництва», який щоквартально видається Харківським національним автомобільно-дорожнім університетом, внесений до Переліку наукових фахових видань України у галузі економічних наук, у яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата економічних наук, та індексується в Міжнародній наукометричній базі даних Index Copernicus [15].

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати дослідження, можна прийти висновку, що має місце виконання всіх обраних критеріїв, що в сукупності свідчить про доцільність створення бізнес інкубатора на базі кафедри економіки підприємства Харківського національного автомобільно-дорожнього університету.

При цьому, провідними викладачами кафедри економіки підприємства ХНАДУ давно розуміється необхідність упровадження трьохрівневої системи формування підприємницького потенціалу нації:

- рівень 1 «профорієнтація» (робота з учнями загальноосвітніх шкіл, ліцеїв і гімназій з метою виявлення молоді, схильної до підприємництва, та стимулювання реалізації ними власного підприємницького потенціалу);
- рівень 2 «професійна підготовка» (навчальна робота зі студентами економічних і технічних спеціальностей із застосуванням модулю «Інноваційне підприємництво»);
- рівень 3 «професійна перепідготовка» (підвищення кваліфікації (надання специфічних знань і формування навичок з організації та управління власною справою в умовах євроінтеграції) та адаптація безробітних і внутрішньо переміщених осіб з територій зони АТО).

Нині кафедрою економіки підприємства ХНАДУ реалізують переважно перший і другий рівні вказаної системи. Проте без повноцінної реалізації третього рівня системи формування підприємницького потенціалу нації, її ефективність буде недостатньою з огляду на відсутність ефекту синергії.

Разом з тим, нині функції адаптації та перекаваліфікації безробітних і внутрішньо переміщених осіб з територій зони АТО покладено на Державну службу зайнятості України.

Тому для забезпечення реалізації третього рівня представленої системи формування підприємницького потенціалу нації планується укладення двосторонньої угоди між ХНАДУ (а саме Центром підвищення кваліфікації та індивідуальної післядипломної освіти та бізнес інкубатором на базі кафедри економіки підприємства) та Харківським обласним центром зайнятості щодо організації курсів підвищення кваліфікації для безробітних і внутрішньо переміщених осіб з територій зони АТО.

Список використаних джерел

1. Філіппов В. Зарубіжний досвід розвитку бізнес інкубування: можливості та обмеження застосування в Україні / В. Філіппов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journals.urau.ua/visdonnetec/article/view/11646>. – Заголовок з екрану.
2. Інноваційні центри-інкубатори [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/4/514.html>. – Заголовок з екрану.
3. Марчук Л.П. Бізнес інкубатори: сутність і умови функціонування / Л.П. Марчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stationline.org.ua/agro/43/4508-biznes-inkubatori-sutnist-i-umovi-funkcionuvannya.html>. – Заголовок з екрану.
4. Створення бізнес інкубатору – допомога молоді у працевлаштуванні та розвитку власного бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vmurol.com.ua/index.php?idd=Бізнес-інкубатор>. – Заголовок з екрану.
5. Статут громадської організації «Техно-інкубатор ЧДТУ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ndi.chdtu.edu.ua/ua/tehn/statute-tehno>. – Заголовок з екрану.
6. Доценко Н.В. Засоби підвищення життєздатності інноваційних проєктів / Н.В. Доценко, А.І. Скринник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khai.edu/csp/nauchportal/Arhiv/REKS/2014/REKS214/Dotsenko.pdf>. – Заголовок з екрану.
7. Шевченко І.Ю. Бізнес інкубатор у ВНЗ – ефективний засіб практичної підготовки фахівців з

економіки та підприємництва / І.Ю. Шевченко // Проблеми і шляхи забезпечення якості вищої освіти щодо підготовки фахівців з економіки і підприємництва в умовах Євроінтеграції: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції (06 листопада 2015 р.). – Х.: ХНАДУ, 2015. – С. 19-21.

8. Історія розвитку кафедри [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fmab.khadi.kharkov.ua/kafedri/ekonomiki-pidprijemstva/istorija-kafedri.html>. – Заголовок з екрану.

9. Наукова діяльність кафедри [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fmab.khadi.kharkov.ua/kafedri/ekonomiki-pidprijemstva/naukova-dijalnist.html>. – Заголовок з екрану.

10. Студентська наукова діяльність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fmab.khadi.kharkov.ua/chairs/department-of-economy-of-enterprise/student-scientific-activity.html>. – Заголовок з екрану.

11. Конкурс «Молодий економіст» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fmab.khadi.kharkov.ua>

[/kafedri/ekonomiki-pidprijemstva/novini/molodii-ekonomist.html](#). – Заголовок з екрану.

12. Круглий стіл зі школярами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fmab.khadi.kharkov.ua/kafedri/ekonomiki-pidprijemstva/vikhovna-robota.html>. – Заголовок з екрану.

13. Склад кафедри [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fmab.khadi.kharkov.ua/kafedry/ekonomiki-prepriyatii/sostav-kafedry.html>. – Заголовок з екрану.

14. Ювілейна конференція «Проблеми та перспективи розвитку підприємництва» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fmab.khadi.kharkov.ua/kafedri/ekonomiki-pidprijemstva/novini/konferencija.html>. – Заголовок з екрану.

15. Збірник наукових праць «Проблеми і перспективи розвитку підприємництва» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fmab.khadi.kharkov.ua/kafedri/ekonomiki-pidprijemstva/zbirnik-naukovikh-prac.html>. – Заголовок з екрану.